

Kasteel Valkenburg opgeblazen door de Staatse troepen in 1672

In menig geschiedenisboek wordt het kasteel van Valkenburg beschreven. Eeuwenlang torende ze als markant bouwwerk boven het Geuldal uit.

Maar over die laatste paar dagen, waarin werd besloten om tot een grote verwoesting over te gaan, wat weten we daar nou precies van?

afb 1.

Het Kasteel van Valkenburg kort voor de verwoesting – Joshua de Grave 1669

We gaan terug naar 6 december 1672, vier dagen voorafgaand aan dat allesvernietigende moment;

26 mei 1672

Om te weten wat er door wie precies in gang werd gezet op deze beruchte 6e december 1672, moeten we eerst teruggaan naar 26 mei 1672, het moment dat de Franse kolonel Marseillac, op bevel van Lodewijk II van Bourbon – Condé, het kasteel van Valkenburg innam. Zonder slag of stoot schakelden zij de toen zwaar onderbemande Staatse troepen uit, waarna de Fransen met 200 soldaten het kasteel bezetten. Nu het kasteel, als steunpunt van Maastricht, was ingenomen en Maastricht reeds omsingeld was door 20.000 Franse soldaten, was de weg vrijgemaakt voor de Franse doortocht naar de Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden.

(zie afb. 2)

afb 2.

November 1672

In november 1672 was stadhouder Willem III met zijn cavalerie in het Zuiden van ons huidige Limburg gekomen, om het strijdtoneel terug richting Frankrijk te verplaatsen en de aanvoerlijnen van de Fransen te verstoren. Hij was van plan om graaf *de Duras* te overvallen maar deze had zich verschanst achter de Roer. Doordat deze rivier, evenals de Maas, door de voortdurende regenval ver buiten zijn oevers was getreden, kon de stadhouder de troepen van *de Duras* niet aanvallen.

6 december 1672

Het was uiteindelijk kolonel Asquin, commandant van Maastricht, die op verzoek van de Gouverneur van Maastricht; Waldeck, de Staatse troepen op 6 december 1672 richting het kasteel van Valkenburg leidde. Ze namen vier zware kanonnen mee, ammunitie, een mortier, twee regimenten en een cavalerie. Het was heel vroeg in de ochtend en nog donker toen ze twee uren later aankwamen bij het kasteel. Ze troffen daar een zwaar gehavende Marseillac aan die enige dagen te voren gewond was geraakt aan hoofd, gezicht en arm bij schietoefeningen. De Fransen verdedigden zich met musketten om hun vijand uit te schakelen en omdat de kasteelmuren zware kanonskogels

konden verdragen moesten de Staatsen voor een andere aanvalsmoeyve kiezen. Daarom gingen de Staatsen over tot het graven van mineergangen zodat men tot voorbij de kasteelmuur kon komen om zo toegang te krijgen tot het kasteel. Ook de Fransen gingen tunnels graven richting hun vijand. Als zij elkaar ondergronds troffen probeerden ze elkaar uit te schakelen door middel van buskruit en/of musket. Ondertussen was het voetvolk van de Staatsen bij de Uyterste poort gekomen. De Fransen waren de uitputting nabij en verdedigden zich met alles wat ze konden vinden. Ze gooiden ook met stenen naar de omhoog klimmende Staatsen, die via de hellingen toegang tot de buitenste schildmuur zochten. Na enig oponthoud, door de hevige weerbaarheid van de Fransen, werd Kirkpatrick met zijn regiment nog in stelling gebracht. Pas bij de 2^e aanval veroverden de Staatse troepen twee poorten. Tegen de tijd dat ze bij de derde poort waren aangekomen, vroegen de Fransen om een "overgave op voorwaarden". Het was nu 16 uur in de middag. Na een uur onderhandelen kwam het kasteel in Staatse handen. Aan de Franse zijde werden zeven doden betreurd, aan de Staatse zijde tien doden en dertig gewonden. Met groot gevolg werden de krijgsgevangenen en de oorlogsbuit naar Maastricht gevoerd. Daar werden de Franse soldaten in een van de gebouwen van de St. Servaaskapittel opgesloten.

8 december 1672

In de buitengewone vergadering van de Staten van Valkenburg van 8 december 1672 werd besloten stadhouder Willem III te belonen met 3000 gulden omdat hij het kasteel van Valkenburg had doen herwinnen.

10 december 1672

Op 10 december 1672 zou stadhouder Willem III de opdracht geven aan de mineurs van Kirkpatrick om tot vernietiging van het kasteel van Valkenburg en de vestingmuren over te gaan, zodat het nooit meer in handen van de vijand kon komen. Valkenburg zou van nu af aan geen rol meer kunnen spelen als militair steunpunt, zodat zowel kasteel en stad als vesting waardeloos waren.

Na 1672

Na de vernietiging bleef er ogenschijnlijk meer staan van het kasteel dan wij tegenwoordig kunnen zien. Plunderingen, illegale verkopen en het hergebruik van bouwmaterialen na de grote stadsbrand van Valkenburg in 1773 hebben de ruïne teruggebracht naar haar huidige staat.

Stichting Kasteel van Valkenburg

In 1924 is Stichting Kasteel van Valkenburg opgericht als beschermheer van het eens zo imposante kasteel van Valkenburg en staat zij al bijna 100 jaar garant om verder verval van de ruïne tegen te gaan en de geschiedenis van het kasteel levend te houden.

Gebruikte literatuur:

- *Geschiedenis van het kasteel van Valkenburg, zijne heeren en drossaarden* – J.M. van de Venne
- John Kirkpatrick <https://www.st-andrews.ac.uk/history/ssne/item.php?id=4977>
- *Het dagboek van een Pommersch officier in Staatschen dienst, 1667-1678* – Eduard van Biema
- *Nobiliaire universel de France: ou Recueil général des généalogies ...*, Volume 2
Door M. de Saint-Allais (Nicolas Viton), pag. 168.
- *Valckenborgh, geschiedenis en archeologie van de middeleeuwse vesting* – Jacquo Silvertant
- *Valkenburg beleeft in 1672 een rampjaar* – Marc Habets – Heuvelland aktueel 2009
- *Afbeelding 1672 de inval van de Franse en Duitse vorsten*: www.vestingqorinchem.nl
- "Geschiedenis van Valkenburg-Houthem" door HJH Schurgers / JGM Notten / LGWN Pluymaekers, 1979 2e druk,